Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Disputationum phylosophicorum pars III. s. physica particularis - Cod. Ettenheim-Münster 229

Archert, Ignatius Ioannus Franc.

[s.l.], 1730

Quaestio 3a

urn:nbn:de:bsz:31-120397

Visual Library

accepta statim et se, nec ab alio quam facile mutari queantque sed non est unio ad ... unione illa est perfecto modo, seu entitate modali ... qualemcunque ad dandum, quae per naturam suam sibi ... ex hoc ipso eam partem continui ... itaque, ... subsistat mera ... unionem continuativam, hinc fluit ... ad ... quam unio illa continuativa quae datur inter partes continui solidi ex natura sua perfectior est, hoc ipso etiam difficilius amovibilis seu destructibilis est, quemadmodum pondus gravis difficilius movetur de loco suo quam levius, ex quo naturaliter ad ... quod liquiditas illa parte ... solidi a contrario dividente minus ... quatenus exigitur perfectior unione continuativa quam sit illa, quae est inter partes continui liquidi; unde ... quod ... partes illae continui solidi perfectiore unione continuativa connexae sint quam partes continui liquidi, ideo ... quod partes illae firmatae sint, aut in figura simul accepta statim et se, nec a circumstante quam facile mutari queant.

Num: 30m. Dicitur Ex his sequitur quod liquiditas etiam ... activa seu ensinde, non vero qualitas absoluta, atque hoc ... admitti ... pomerijus ... quod ... consistere formaliter in perfectiore unione continuativa partium integrantium. Statim ad ... perfectiore unione continuativa ... formalem liquiditatem aut soliditatem quam effectivam ... eam liquiditas aut soliditas formalis ... facit ut ... aliquid facile ... proprio, ... alieno ... hoc formalis ... seu ... seu ... perfectioris unionis continuativae inter partes ... qualis unio erit, perfectior ..., quod ... formalis liquiditas ...

Quaestio 3a
De
Qualitatibus motivis Elementorum

Num: 31m. Praeter praedictas 4 primas Qualitates Elementorum dantur adhuc aliae quae vocantur motivae scilicet raritas, densitas, gravitas, levitas et vis elastica de his in Physicis et aliis agemus ...

Articulus 1us
De
Gravitate

Grave aritt. L: 1 de Cælo c. 3 definit esse id, quod fertur naturâ ad medium, leve autem quod à medio, per medium intelligitur centrum terræ, unde juxta definitionem hanc gravia sunt, quæ ex natura sua tendunt ad centrum terræ, levia, quæ ex ratione sua recedunt à centro terræ. unde gravitas in abstracto est dispositio, qua movet[ur] aliquid ad centrum, levitas vero qua movet[ur] aliquid à centro. Est autem distinguere quod aliquid grave et leve dicatur, dupliciter absolute et respective, per absolute grave dicitur, quod per se absolute et simpliciter aptum est moveri ad centrum. absolute leve dicitur, quod per se absolute et simpliciter aptum est moveri à centro Num. 32 us.

grave respective seu comparatum ad aliud dicitur, quod est gravius alio corpore, econtrario vero sic leve respective seu comparatum ad aliud dicitur, quod est minus grave alio corpore, ex quo colligitur quod idem omnino corpus simul potest esse absolute grave et respective leve. non autem absolute grave et absolute leve. Dubium est an utrum gravitas sit intrinseca corporibus seu utrum gravia moveantur deorsum à principio suo intrinseco, an vero ab extrinseco. ab extrinseco moveri docent athom: ab intrinseco Peri: ath: sententiæ celebriores sunt duæ, prima dicit gravia moveri deorsum per magnetismum terræ, volunt enim terram habere virtutem quandam magneticam, vi cujus ipsa gravia ad se rapiat, uti habent magnes attrahit ferrum, nam, quomodo sit attractio illa, explicant sicut in magnete, dicunt enim terram magneti instar emittere effluvia sua, hæc effluvia plurima volunt esse hamata, ut in ista, quæ in poros corporum gravium se insinuent, atque ita ad tellurem deorsum rapiant. altera athomistarum sententia motum gravium deorsum provenire ait à pressione aëris, gravi incumbentis. contra utramque sententiam stat autoritas Arist: L 4 de Cœl: t. 24 dicentis grave et leve in se ipsis videntur habere principium motus sui.

Num. 33us.

Dico 1o motus gravium deorsum non provenit ab effluviis magneticis terræ, s: c. ... explicari: quod hæc effluvia ... aliquod grave ad terram

detrahant gō. pa. ad hoc ut pondg grave detrahant, dbent
ipsa effluvia ad terrā reverti, postquā n̄ pt exhilarigō neqs
ias in vdtr certa, cū ēn effluviorū illorū cpila tenuiss et hanata
ps quasi vincula, quibg alligatū copg ad terrā trahitr, n̄ mig
ad terrā reverti dbent, qm redire ad pifcatorē hang debet
qdō vnde captū pifcē attrahit. pm si effluvia ægrā ad terrā
reverterent, id redirent à principio intrinseco, v̄ à telure
attraherent. neutrū pt dici, n̄ ū si ēn in cpilis illis, utut
subtilibus admitti pt principiū algd intrinsecū, vi cujg adeo
violenter deorsū ruant, ut etm in centes moles secū ab-
rripere queant, cur in cpibg vastis et gravibus admitti n̄ pot
principiū algd intrinsecū, sed neq terrā dici pt, neqse,
qd terg sua effluvia retrahat. qua ēn virtute atraheret,
sua? an aliena? si aliena, unde illa? si sua, gō dabitur
vis insita, quæ nō cstat. cur gō ngts vis insita cpi gravibg,
ut ad terrā descendat. male ccpitō siqd ēd longe facilius
vdtr hoc qm illa

Num 34us. Cfr. glōio si grave ad terrā vi nghia traheretr, tunc dberet
expeditig trahi, dū terræ vicinius ē, cū oē agens plus agat in
passū propinquig qm remog, atqui hoc n̄ fit sed potig contrariū
docet etm qd gravia scæteris paribg eo maiori impetu deorsū
ferantr. quo altiore ē loco deciderunt.

Num 35us. Cfr. glō. 2o. qā sqtr cprā leviorā ēē gravorā et vicissim
p sqla, cpg algd eō censetr gravius quo, maiori impetu deorsū
ruit, levius vero, qd tardius lentiusqs, atqui cprā leviora
in hac sentēa dberent velocig deorsū ferri, et gravorā tardig
cū facilig trahatr qd ē levius, tardius autē qd gravig ē ut
patet in magnete, expeditig trahente acūl, qm clavū trahat
gō.

Num 36us. Dico 2o Motg graviū deorsū n̄ pt repeti in pressione aeris
p. eglō. si sol ġ aeri deorsū pellerit cpra gravia, tunc dberetne
gravitari et anti deorsū, vō gō hic nisg seu gravitas aeris, prout
ē principiū intrinsecū v̄ ab extrinsecō in abstrahēo, cur in principiū

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

ab intrinsecu et tribuat corpori longe graviori ut saepe decrescentiori
qualia sunt, ligna, lapides et metalla, et tribuat corpori [illegible]
leviori aut saltem rariori, quale est aer, sed neque ab extrinseco
illa aërii gravitas provenire potest quoniam esset, quod aëri ipsi
deorsum premeret, an superincumbens sphaera aurae aetheriae,
verum eadem hoc ipsa redeat eadem [illegible] in procedendo erit in
infinitum in causis gravitantibus, ut sistendo in aliquo corpore, quod ex
se natura et intrinseco deorsum tendat, ipsum porro corpus ut ab
omnibus ostendi, et aër deorsum urgent corpora gravia sublunaria [illegible]
[illegible] in eius ratione, cur gravitas ab intrinseco in corpore sublu-
nari esse, cum in corporibus sublunaribus aq[ue] in metallis lapidibus.

__Confirmatio__ Si gravitas libera a solo aëre incumbente, tunce
sequitur quod aliquot palmorum folium Cartaceum et horizontaliter
expansum esset gravius et corpori magis gravitaret et premeret de-
orsum, quam globus ferreus solidus unius ac pleni libri, hoc mani-
feste falsum quoniam [illegible] ex eo quod si gravitas aut gravitatio quae
est a solo aëre incumbente eo gravius erit, quo plura aeris sus-
tinebit, atqui folio Cartaceo aliquot palmorum horizontaliter
expanso, plus aëris incumbit, quam globo ferreo solido aliquot librorum — Num: 2[illegible]

__Quaestio__ Corpora gravia movent deorsum ab intrinseco principio, — Num 38us
certo sequitur ex dictis Controversiis [illegible] adhuc magis perplexa,
an istud principium identificetur cum corpore gravi eiusque forma substantiali
aut densitate eius, et [illegible] eius [illegible], an vero sit [illegible] qualitas
specialis ab illis omnibus realiter distincta, unde necessarius

__Quaestio 1.__ principium intrinsecum motus gravium deorsum plerique — Num 39us
a corpore gravi eiusque forma substantiali, [illegible] in S. Euch. manet grav-
itas, et non manet corpus grave aut huius forma substantialis, ut patet ex
motu speciem deorsum, quoties cumque [illegible] obstaculum [illegible]

__Quaestio 2.o__ gravitas corporum non identificatur cum densitate eorundem. — Num 40us
[illegible] ex hypothesi quod densitas consistat in rarioribus [illegible] partium,
gravitas debet consistere in principio aliquo activo, atqui [illegible]

principium activum qd non videtur adversarius esse, cum nulla [illegible]
sit activa [illegible] p:: qd gravitas est principium motus [illegible].

Num: 43 w. Dices gravitas quid non identificatur cum temperamento.
p.c. ptes [illegible] multi [illegible] quis quem [illegible]
eig gravitas qd a [illegible] ex globo marmoreo [illegible] cale-
facto, v.g. ex ferro candente, vel ex metallis liquefactis,
quae quia non plurimum perdiderunt de antiquo [illegible]
[illegible], nihil tamen adhuc perdiderunt de suo gravitate qd.

Num. 42 w. Dices igitur 30. principium intrinsecum motus gravium deesse
[illegible] consistit in [illegible] speciali a forma [illegible] gravis,
[illegible] gravi ille [illegible] densitate, aut [illegible]
[illegible] p.c. [illegible] communis [illegible] [illegible] ex ma-
chinis [illegible] tamen retenimus ex eo, qd [illegible]
[illegible] ex [illegible] aut effectus qui [illegible] in speciebus Euchar: qd [illegible]
species Sacramentales moventur deorsum tamen, qd [illegible] deesse
et temperies qd

Num: 43 w. Dices 3o Arles [illegible] 30 ait esse qd movetur ab alio movetur, qd gravia
non moventur ab intrinseco. [illegible] ex dicto [illegible] gravia
et levia moventur a generante, ergo non moventur ab intrinseco. R. [illegible]
[illegible] Arles L: 4 de Coel. [illegible] ait, grave et leve [illegible]
[illegible] principium motus [illegible] in [illegible] toto, quae [illegible]
[illegible] Arles mente sua clarius aperit [illegible] ait, [illegible]
ad [illegible] loca moventur levia et gravia [illegible] [illegible], qd [illegible]
aliquo, et [illegible] necessario gravia et levia. R: [illegible] Arles [illegible]
ab adversariis nihil aliud vult, quam qd nihil [illegible] esse [illegible]
principium sui motus, [illegible] [illegible] creatura Deo
in fieri, in esse, et conservari [illegible] [illegible] a moveri a
generante [illegible] a [illegible] instrumentali, et [illegible] [illegible] et
mediata [illegible] gravia et levia moventur a generante [illegible]
acquirunt [illegible] esse et [illegible] principium intrinsecum [illegible] qd ad locum
sibi debitum moveri possunt

Dico 1o quo densius e. corpus, eo majorem habet gravitatem, ut si unum corpus sit duplo densius alio aequalis magnitudinis sit etiam duplo gravius; quod gravitas non distinguitur a densitate. Probatur ex ipso a. nc. etiam si enim proinde rem habet aliud non significat nisi quod densitas plerumque sit connexa cum gravitate eo fere modo, quo Calor plerumque sit conjunctus motui, et frictioni, sive ipse motus. Num: 44us.

Articulus 2us
De
Levitate.

Dico Absoluta Levitas possibilis est, esse distincta realiter distincta a substantia levi, quod duis [illegible] [illegible] [illegible], quia nulla apparet repugnantia contradictio cum duis, [illegible] 1o ex Myst. S. Euch. n.o ea eo, quod oppositorum eadem ratio, sed utique gravitas possibilis est distincta a corpore gravi, convenienter etiam dici Levitas esse distincta a corpore levi, ex quo tamen nimie sequitur quod etiam tenebrae eq. debent esse distinctae, ratio est, quia tenebrae non sunt principium alicujus motus sed effectus, potius quod tamen Levitas est principium effectus, potius motus a centro. Num: 45us.

Dico 2o Quod habet absoluta levitatem et habet levitatem relativam, quod datur absoluta Levitas. Probatur posita sola levitate relativa corpus in se levior, non potest ascendere ad locum sibi convenientem proprium superiorem ex gravitate corporum graviorum, sic aqua tendit deorsum a terra, aqua ab aqua et ita. Et universaliter ampliat: L. P. C. quod abrogari in substantia respective levibus ec. et substantias absolute levibus ec. Et dicas nulla exstare substantia absolute levi, Dico quo ratio probet, non ab experientia satisfacit quod [illegible] omnium ipsorum experimenta haberemus, quis enim experimentis et ignota forma a mixtis effectu heterogeneis absolute grave esse nisi respective leve. Num: 46us.

Dico 3o ubicunque datur minor Calor, datur etiam aliquod frigus et vice versa quod ubicunque datur aliqua gravitas datur etiam absoluta levitas, gravitatis adnexa, ratio est, quia non sequitur quod ubi datur aliqua gravitas, etiam debet levitas respectiva, sed etiam levitas absoluta. Ratio est, quia absoluta ex natura sua debet includere ad gravitatem est [illegible] opposita, levitas autem respectiva, quae nihil aliud est quam minor gravitas debet [illegible] includere saltem aliquam gravitatem, cujus obitus. Num 47us.

Articulus 3us
De vi seu virtute Elastica

Num: 48us. Quaes. 1o Quid sit Elaterium seu vis et virtus Elastica. R. per elaterium seu vim et virtutem Elasticam nihil aliud intelligi quam vim illam, qua corpora flexibilia seu compressibilia, dum flectuntur, tenduntur aut comprimuntur, a flexione, tensione aut compressione recedunt, pristinamque figuram sibi restituunt, ut patet in ligno, virga [illegible] mixtis. Sic lamina chalybea complicata, quae vim contrariam se explicare nititur, per quam tunc Nisu rotas horologii movere pergit, donec quanta fieri potest, pristino statui restituatur. Sic etiam arcus ubi tenditur, quamprimum sibi relinquitur, impetu redit, et sagittam impellit.

Num. 49us. Quaes. 2o Unde proveniat vis Elastica. R. quod vis haec non proveniat ab extrinseco, sed a principio intrinseco. Ut enim corpus aliquod debitum partium suarum situm separat, eo ipso naturam corporis debitum partium situm ac constitutionem tribuit, ita etiam ubi ea violenter a situ suo et virtute, qua eandem separare queat, tribuisse censenda est, idque ex eo a gravitate quod intrinseca, quod enim naturae his dedit principium aliquod intrinsecum vi cujus de loco sibi relictum proprio expulsa, absque motu corporis se restituere possit, quamprimum impedimentum extrinsecum ablatum est, ita etiam censendum naturam quibus quodam aliquod principium intrinsecum, vi cujus situm et constitutionem partium suam, ubi [illegible] sibi debita, violenter privatum ad eandem situm suum reducere.

Num: 50us. Quaes. 3o Quid sit virtus Elastica. R. quod virtus illa sese dilatandi aut contrahendi sit impetus quidam [illegible] et [illegible] quidam absolute in [illegible] quam impetus [illegible] se movere [illegible] in quo [illegible] constitere gravitatem sit enim aliorum [illegible] quae in [illegible] [illegible] sit [illegible] et [illegible], [illegible] aliqua [illegible] principium intrinsecum, [illegible] motu admittitur [illegible] [illegible] [illegible] principium et [illegible] [illegible], [illegible] dilatatur et contrahitur.

Deniq[ue] q[uo]d Elem[en]tis p[ro]prie competat aeri Elastica. S[ed] q[uo]d aer, aliq[ue] Num 5. 1us.
Elementor[um] Elasticus sit. p[er] Elaterium vide alius de algibus, qua
aeri seu spiritus, qua pressus pressus[que] plus aqua tertiam im[m]ergant, plus aqua pos[sunt]
admiscere ent[e]r[e]o ea dicit. atq[ue] tali virtute habere elasticitate
aer q[uo]d. Sufficere eo q[uo]d de nullo alio Elem[en]to tam manifesta habet experientia
q[uam] de aere sic ex mora sclopeto pneumatico compressus aer
hebi ead via mox it. tanto impetu erumpit, ut instar nitrati
pulveris plumbeos ferreos[que] globos, è fistula pellat. Imò inventa
ptra Tabri di L. 2. p[ar]s 2 q[uae]st. etiam Tormenta bellica maiora
Hans Nibrastiquen sum compresso aere onerari maioresq[ue] glob[os]
ejaculari posse. est q[uo]d absq[ue] eo, ut flamma q[uae] pravia[m] rationem
produt omnino ante eius[dem] experimentum lonag[ue] de terra et aqua,
ad constat terra et aqua aut parum aut nihil compressibilis esse.
De igne s[i] aliqua exponam in contrarium, q[uo]d p[ro]p[ter] si efficaces,
quas brevitatis studio modo referre non vacat.

Quaestio 5ta.

De

Ultimis meritis Elementorum.

Ultimi meritis dicuntur illa, qua simpliciter n[on] s[un]t ultima, ex his Num 5. 2us.
edixpijed fere lond obtineat raritas et densitas de eis hic
breviter agendum.

Articulus unicus

De

Raritate et densitate

Ad[ver]te q[uo]d raritate et densitate posse sumi dupliciter. videlicet improprie Num 5. 3us.
seu late, et proprie seu stricte. raritas improprie seu late sumpta
dicitur esse illa, qua constat in duobus distantia ac discontinuitate partium
quo pacto dicitur spongia habere raritatem, q[uia] eius partes, partim s[un]t
discontinuae. densitas vero improprie seu late accepta dicitur
illa: qua consistit in earundem partium indistantia seu continuatione
sic etiam spongia q[uan]do comprimitur dicitur condensari. raritas proprie
et stricte sumpta dicitur consistere in tenuitate et subtilitate partium.
densitas vero proprie et stricte sumpta dicitur consistere in spissitudine et crassitie.